

Yiyiniz içiniz ancak israf etmeyiniz (Araf 31)

Banu Atabay'ın lezzetler.com Yemek Tarifleri Sitesi

MÂBEYN-İ HÜMÂYÛN DONDURMACILIĞI

Zeynep Özlü

Mâbeyn kelime olarak iki şeyin arası anlamına gelmektedir. 19. yüzyılda inşa edilen saray ve kasırlarda mâbeyn ve selamlık ayırımı terk edilerek her ikisi de birleştirilmiştir. 1847'de çıkan ilk devlet salnamesine göre mabeyin görevlileri darüssaâde ağası, kurenâ, padişah esvapçısı ve imamları, mâbeyn kâtipleri, telhîs-i evvel ve sâni, mâbeyn-i hümâyûn kapıçuhadarları, ıstabl-ı âmire müdürü, kapıcılar kethüdası, yaverler, hazine-i hümâyûn vekili, hazine-i hümâyûn kethüdası, mehd-i ulyâ-yı saltanat başağası, musâhibler, babussaade ağası, has oda kethüdası, hazine-i hümâyûn kâtibi ve hırka-i saadet serhademesi olmak üzere 43 kişiden meydana gelmiştir.

II. Abdülhamid'in tahta çıkışıyla mâbeyn, iş hacmi ve bunun sonucu olarak da personel açısından büyük bir gelişme göstermiştir. Mabeyin bu dönemde hususi daire ve resmî daire olmak üzere iki ana bölümden meydana gelmiştir. Hususi daire esvapçıbaşı, seccadecibaşı, ibrikdarbaşı, tütüncübaşı, kahvecibaşı, kilercibaşı ve kitapçıbaşı gibi padişahın özel hizmetlerini gören kişilerden meydana gelmiştir.

Resmî daire ise devlet işlerinin görüldüğü ve hemen hemen 1847 salnamesinde belirtilen kişilerden meydana gelen bir mekândır. Bu dönemde mâbeynin toplam mevcudu ise 424 kişiye kadar çıkmıştır.

Sarayda padişahın resmi bürolarının bulunduğu elçi, sadrazam ve diğer ziyaretçileri kabul ettiği, eğlendiği ve dinlenip yemek yediği yer "mâbeyn" olarak adlandırılmıştır. II. Abdülhamid'in tahta çıkışıyla beraber mâbeyn, hususi ve resmi daire olmak üzere iki ana bölümden meydana gelmiştir.

Mâbeyn-i hümâyûn dondurmacılarının hususi daire mensuplarından olduğu anlaşılmaktadır. Dondurmacılık görevinin, mâbeyn-i hümâyûnda görev yapmış, dolayısıyla saray erkânını bilen ve mutfak konusunda deneyim sahibi kişiler tarafından yerine getirildiği anlaşılmaktadır.

Bu göreve atama yapılacağı zaman, saraydaki diğer görev atamalarında olduğu gibi kişi hakkında tahkikat yapıldığı, daha önce herhangi bir mahkûmiyeti olup olmadığı, memleketi, doğum tarihi, doğum yeri, nerede ikamet ettiği, daha önce hangi meslekleri icra ettiği gibi soruların cevabının arandığı görülmektedir.

Mâbeyn-i hümâyûn dondurmacısının maaşı 14 Şubat 1325 (27 Şubat 1910) tarihinde 150 kuruş iken, kısa bir süre sonra 200 kuruşa yükseltilmiştir.

27 Şubat 1910'da mâbeyn-i hümâyûn dondurmacısı olarak Hacı Ali Osman Ağa'nın adı geçmektedir. Yapılan tahkikatta Hacı Ali Osman Ağa'nın Ortaköy'de dere boyunda 7 numaralı hanede kayıtlı olduğu, H. 1290'da (1873/1874) Ürgüb kazasında doğduğu, 1309 (1891/1892) tarihinde mülazemet suretiyle Beşiktaş harem-i hümâyûn matbahı tablakârlığına, 15 Ağustos 1311 (27 Ağustos 1895) tarihinde 80 kuruş maaşla firun-u hümâyûn hademeliğine tayin olduğu ve 1 teşrinisani 1315 (13 Kasım 1899) tarihinde maaşının 100 kuruş ve 1 Mart 1323 (14 Mart 1907) tarihinde ise maaşının 120 kuruşa yükseltildiği belirtilmiştir. Hacı Ali Osman Ağa 14 Şubat 1325 (27 Şubat 1910) tarihinde 150 kuruş maaşla dondurmacı görevine getirilmiş, maaşı bir süre sonra 200 kuruşa yükseltilmiştir.